

PRZEMOC DOMOWA I PRZEMOC WOBEC KOBIEC

Codziennie jedna na pięć kobiet w Europie staje się ofiarą przemocy. Przemoc domowa i przemoc wobec kobiet w Europie są nadal powszechne. Rada Europy ocenia, że około 25% kobiet doświadczyło przemocy fizycznej, a 10% doznało przemocy seksualnej z użyciem siły. W większości przypadków sprawcą była osoba z najbliższego otoczenia ofiary, najczęściej jej partner lub były partner. Szacuje się, że społeczne, ekonomiczne i zdrowotne skutki, jakie wywołuje przemoc, kosztują każdy z krajów Rady Europy ponad 34 miliardy euro rocznie, co daje 555 euro rocznie na jednego mieszkańca¹.

Badania na poziomie europejskim pokazują, że około 14% wszystkich kobiet po 16 roku życia doświadczyło przemocy domowej, pozostając w związku ze sprawcą. Jednocześnie wiele z nich cierpi z powodu doświadczanej przemocy fizycznej i seksualnej ze strony byłych partnerów, nawet po rozpadzie związku. Dla wielu kobiet zakończenie związku wcale nie gwarantuje im bezpieczeństwa. Częstym zjawiskiem jest również przemoc wobec dzieci, a przebywanie w miejscu, w którym występuje przemoc domowa, pozostawia u dzieci trwałe urazy.

Tylko w 2010 roku w Polsce za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad najbliższymi skazano ponad 13,5 tys. osób oraz podjęto około 11 tys. interwencji². Sprawozdanie z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przygotowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wskazuje, że w latach 2009–2010 w sprawach związanych z przemocą w rodzinie pomocy udzielono ponad 80 tys. osób. Dane statystyczne policji³ pokazują, że liczba ofiar przemocy domowej w Polsce w latach 2005–2010 utrzymywała się na poziomie 130 tys. osób rocznie. Ponadto w badaniach przeprowadzonych przez TNS OBOP w 2010 roku⁴ większość respondentów oceniła, porównując obecną sytuację z tą sprzed 10–15 lat, że nastąpił wzrost liczby ofiar przemocy oraz sprawców tych przestępstw. Jednocześnie ofiarą przemocy (ekonomicznej, psychicznej lub fizycznej) w rodzinie padło nawet 16% badanych osób, a 60% z nich stwierdziło, że zna przynajmniej jedną rodzinę, w której kobiety doświadczają przemocy. Z zebranych danych wynika, że większość respondentów ma doświadczenia z przemocą w rodzinie i zetknęła się z nią osobiście albo pośrednio. Tylko 28% badanych w ogóle nie miało doświadczeń z przemocą w rodzinie.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzecznictwie zwrócił szczególną uwagę na potrzebę aktywnego zaangażowania państw w walkę z przemocą domową⁵ oraz podkreślił, że państwo ma pozytywny obowiązek do zapewniania skutecznego ścigania i karania sprawców przemocy domowej. Jednocześnie państwo jest

¹ Źródło Rada Europy: http://www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/FAQ_en.asp#P59_4532 (strona z dnia 06.03.2012).

² Sprawozdanie z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2010 r., dostępne na stronie: <http://www.mpips.gov.pl/przemoc-w-rodzinie/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/> (strona z dnia 06.03.2012).

³ Przemoc w rodzinie – statystyki policji: http://statystyka.policja.pl/portal/st/944/50863/Przemoc_w_rodzinie.html (strona z dnia 06.03.2012).

⁴ Badania dostępne są na stronie MPiPS: <http://www.mpips.gov.pl/przemoc-w-rodzinie/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce/> (strona z dnia 06.03.2012).

⁵ Zob. sprawy: X i Y v. Holandia 26.03.1985, Bevacqua v. Bułgaria 12.06.2008, MC v. Bułgaria 4.12.2003.

zobowiązane do wprowadzenia i stosowania odpowiednich ram prawnych, które chronią ofiarę i gwarantują jej dostęp do odpowiedniej pomocy⁶.

Według Amnesty International Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 7 kwietnia 2011 roku, stanowi ważny instrument w walce przeciwko przemocy wobec kobiet i przyczyni się do lepszej ochrony ofiar przemocy oraz zwiększy wykrywalność i karanie tego rodzaju przestępstw. Mechanizmy i zawarte w Konwencji definicje: gwałtu, przemocy seksualnej, przemocy domowej czy molestowania, w większym stopniu wpłyną na wykrywanie i karanie sprawców przestępstw. W konsekwencji przyczyni się to do zapobiegania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Konwencja przyczyni się również do szerszej i lepszej wymiany dobrych praktyk między różnego rodzaju podmiotami, co wpłynie pozytywnie na sytuację kobiet i dziewcząt doświadczających przemocy. Konwencja została otwarta do podpisu w dniu 11 maja 2011 roku na sesji Komitetu Ministrów w Stambule. Obecnie dokument podpisało 18 państw, tj.: Albania, Austria, Czarnogóra, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Islandia, Luksemburg, Macedonia, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Turcja i Ukraina. Konwencja wejdzie w życie w 3 miesiące po jej ratyfikacji przez dziesięć państw-sygnatariuszy (w tym co najmniej przez osiem państw członkowskich Rady Europy)⁷.

Kluczową kwestią w Konwencji jest zapis o ściganiu z urzędu sprawców przemocy fizycznej, przemocy seksualnej, w tym gwałtu, nawet gdy ofiara wycofa swoje oskarżenia. Ratyfikacja Konwencji wymusi zatem zmiany, w szczególności w artykule 205 Kodeksu Karnego, który stwierdza, że ściganie przestępstwa, takiego jak gwałt albo wykorzystywanie seksualne, następuje wyłącznie na wniosek pokrzywdzonego. Co prawda wniosek nie może być cofnięty, jeżeli dotyczy przestępstwa z art. 197 Kodeksu Karnego (tj. gwałtu lub innej czynności seksualnej), jednak nadal nie będzie można ścigać sprawcy jeżeli ofiara nie złożyła wniosku.

Ponadto Konwencja wprowadza zakaz okaleczania narządów płciowych oraz rozszerza katalog form prześladowania w rozumieniu artykułu 1A(2) Konwencji o statusie uchodźców. W konsekwencji pozwoli to na nadanie statusu uchodźcy kobiecie, która jest ofiarą przemocy ze względu na swoją płeć, ofiarą gwałtu lub przemocy domowej. Wprowadzanie takiego rozwiązania do polskiego prawa jest niezwykle potrzebne, bowiem interpretacja organów rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy nie jest w tej kwestii jednoznaczna.

Zwalczanie wszystkich form przemocy wobec kobiet jest jednym z głównych priorytetów działań państw Unii Europejskiej. 7 marca 2011 roku Rada Unii Europejskiej ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Polityki dotyczącej Konsumentów (EPSCO) przyjęła Europejski Pakt na Rzecz Równości Płci. Jest to jeden z kluczowych celów, mających zapewnić równość płci. Dlatego państwa członkowskie Unii Europejskiej po raz pierwszy wskazały przeciwdziałanie i zwalczanie przemocy wobec kobiet. Podkreślono, że przemoc wobec kobiet jest nie tylko łamaniem praw człowieka, ale także przeszkodą w osiągnięciu w UE spójności

⁶ Zob. sprawy: Airey v. Irlandia 9.10.1979, Kontrova v. Słowacja 13.06.2006, Branko Tomasic v. Chorwacja 15.01.2009.

⁷ Więcej informacji na temat procesu podpisania oraz ratyfikowania konwencji dostępnych jest na stronie Rady Europy:

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=1&DF=&CL=ENG> (strona z dnia 06.03.2012) oraz

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/source/flash/map/examples/zoom_and_description/map_en.htm (strona z dnia 06.03.2012).

społecznej. Amnesty International zaapelowała, aby Unia Europejska przyjęła kompleksową strategię działań na rzecz eliminacji przemocy wobec kobiet. Strategia ta powinna uwzględniać różne formy przemocy (w tym również okaleczanie narządów płciowych kobiet) oraz gwarantować szeroki poziom ochrony praw kobiet.

Amnesty International apeluje do państw Rady Europy o niezwłoczne podpisanie Konwencji. Przemoc wobec kobiet i trwała bezkarność sprawców tych czynów jest ciągle powszechna, dlatego jak najszybsze podpisanie, ratyfikacja i pełna implementacja Konwencji przez Polskę oraz inne państwa Rady Europy przyczyni się do lepszej ochrony ofiar przemocy oraz zwiększy wykrywalność i karanie tego rodzaju przestępstw.

Europa powinna stać się strefą, gdzie istnieje zero tolerancji dla przemocy wobec kobiet.

Więcej informacji:

Tekst Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej:

http://www.europapraw.org/files/2011/10/konwencja_PL.pdf (PL)

<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/DomesticViolence.htm> (EN)

Orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące przemocy wobec kobiet (EN):

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/violence/CAHVIO_2009_10%20Case%20law%20of%20the%20European%20Court%20of%20Human%20Rights.pdf

Informacja o Konwencji na stronie Rady Europy (EN):

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=1&DF=&CL=ENG>

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/source/flash/map/examples/zoom_and_description/map_en.htm

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce – badania dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

<http://www.mpips.gov.pl/przemoc-w-rodzinie/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce/>

Amnesty International, Time to take a stand: Amnesty International opposes amendments that will weaken the Council of Europe treaty on violence against women:

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/IOR61/004/2011/en/26790976-0d0b-47ac-9aef-3eb4f91a6fbe/ior610042011en.pdf>

Amnesty International, Council of Europe: Don't waste this opportunity: make the right choices on the convention on violence against women:

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/IOR61/014/2010/en/4e10ffd5-fc51-4271-a140-9e676735e6bd/ior610142010en.pdf>

Amnesty International, Europe takes major step forward to end violence against women:

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/IOR61/007/2011/en/2dfd3659-63f8-45d8-8d26-7fb17ba1e705/ior610072011en.pdf>

*Opracował: Andriy Korniychuk i Maciej Fagasiński
Marzec 2012*